

МІНСК І МІНЧАНЕ:

ДЗЕСЯЦЬ СТАГОДДЗЯЎ ГІСТОРЫІ

да 955-годдзя горада

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Інстытут гісторыі

МІНСК І МІНЧАНЕ:

ДЗЕСЯЦЬ СТАГОДДЗЯЎ ГІСТОРЫІ

да 955-годдзя горада

Зборнік навуковых артыкулаў

Мінск
«Беларуская навука»
2023

УДК 94(476-25)(082)
ББК 63.3(4Бел)я43
М62

У к л а д а л ь н і к

Р. А. Аляхновіч

Р э д а к ц и й н а я к а л е г і я:

В. Л. Лакіза (галоўны рэдактар), Р. А. Аляхновіч, В. Ф. Голубеў, А. Б. Доўнар,
А. А. Мяцельскі, Н. Ю. Перавалава, П. А. Трубчык

Р э ц е н з е н т ы:

кандыдат гістарычных навук, дацэнт А. А. Скепьян,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт В. У. Галубовіч

*Зборнік падрыхтаваны ў межах выканання Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў на 2021–2025 гг. «Грамадства і гуманітарная бяспека беларускай дзяржавы» (навуковы кіраўнік – доктар гістарычных навук, прафесар, акадэмік НАН Беларусі А. А. Каваленя) пад праграмы «Гісторыя» (навуковы кіраўнік – кандыдат гістарычных навук дацэнт В. Л. Лакіза).
Зборнік рэкамендаваны да друку Вучоным саветам Інстытута гісторыі НАН Беларусі.*

Мінск і мінчане: дзесяць стагоддзяў гісторыі : да 955-годдзя горада :
М62 зб. навук. арт. / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гісторыі ; уклад. Р. А. Аляхновіч ; рэдкал.: В. Л. Лакіза [і інш]. – Мінск : Беларуская навука, 2023. – 545 с. : іл.

ISBN 978-985-08-3045-6.

У зборнік уключаны артыкулы, якія прайшлі апрацацыю на Міжнароднай навуковай канферэнцыі «Мінск і мінчане: дзесяць стагоддзяў гісторыі (да 955-годдзя горада)» 9–10 верасня 2022 г.

Тэматыка навуковых артыкулаў ахоплівае самы шырокі спектр праблем гісторыі горада ад старажытнасці да сучаснасці.

Адрасуецца вучоным, студэнтам, настаўнікам, краязнаўцам і ўсім тым, хто зацікаўлены ў вывучэнні гісторыі Беларусі.

УДК 94(476-25)(082)
ББК 63.3(4Бел)я43

ISBN 978-985-08-3045-6

© Інстытут гісторыі НАН Беларусі, 2023
© Афармленне. РУП «Выдавецкі дом
«Беларуская навука», 2023

ЗМЕСТ

Спіс скарачэнняў	3
Прывітальнае слова Старшыні Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, акадэміка У. Р. Гусакова на адкрыцці канферэнцыі «Мінск і мінчане: дзесяць стагоддзяў гісторыі (да 955-годдзя горада)», 9 верасня 2022 г.	5
Прывітальнае слова дырэктара Інстытута гісторыі НАН Беларусі кандыдата гістарычных навук, дацэнта В. Л. Лакізы на адкрыцці Міжнароднай навуковай канферэнцыі «Мінск і мінчане: дзесяць стагоддзяў гісторыі (да 955-годдзя горада)», 9 верасня 2022 г.	7

СТАНАЎЛЕННЕ І РАЗВІЦЦЁ МЕНСКАГА КНЯСТВА

<i>Вайцяховіч А. В.</i> Гісторыя, інтэрпрэтацыя і перспектывы вывучэння археалагічнага комплексу на рацэ Менцы	9
<i>Темушев С. Н.</i> Датирование и обстоятельства складывания Менской волости Полоцкой земли	20
<i>Русаў П. А.</i> Ізноў пра бітву 1067 года на Нямізе	33
<i>Русаў П. А.</i> Па слядах легендарнай Нямізы (Нямігі)	38
<i>Трусаў А. А.</i> Архітэктурна-археалагічнае даследаванне Мінска ў XX ст.	47

МЕНСК – ЦЭНТР ВАЯВОДСТВА

<i>Волкаў М. А.</i> Дарогі з Менска ў Вільню ў XIV–XVII стст.	50
<i>Шулаеў А. Л.</i> Вексілалагічная спадчына Міншчыны	61
<i>Казанцэў Я. Я.</i> Антрапагенныя мадыфікацыі ландшафту вусця ракі Пярэспы ў гістарычным развіцці XVI–XXI стст.	70
<i>Самусік А. Ф.</i> Адукацыйны аспект уніяцка-праваслаўнага супрацьстаяння ў Мінску напрыканцы XVI – першай палове XVII ст.	79
<i>Дзярновіч А. І.</i> Загадка кафлі: ці маглі Ваньковічы ў XVII ст. жыць на месцы «Дома Ваньковічаў»?	85
<i>Палтаржыцкая Н. М.</i> Назвы вуліц і вулачак Менска ў актах магістрацкіх кніг 1663–1680 гг. ...	100
<i>Пашкевіч У. І.</i> Актавая кніга Мінскага магістрата 1702–1732 гг. як крыніца па сацыяльна-эканамічнай гісторыі горада	110
<i>Доўнар А. Б.</i> Масты Мінска ў другой палове XVIII ст.	121
<i>Сосонкина В. Ф.</i> Деятельность аптеки Минского иезуитского коллегиума (1749–1773)	127
<i>Атнагулов А. И.</i> Слобода Романово	136

ГУБЕРНСКІ МІНСК

<i>Фельдман Д. З.</i> К истории еврейского предпринимательства в Минске и Минской губернии на рубеже XVIII–XIX вв.	159
<i>Власенко А. Г.</i> Минск в войне 1812 г.	166
<i>Филатова Е. Н.</i> Минск в воспоминаниях и дневниках середины XIX в.	169
<i>Ерашэвіч А. У.</i> З гісторыі тэатра Мінска ў 40–50-я гг. XIX ст.: арганізацыйна-фінансавыя аспекты	172

<i>Готин А. А.</i> Защита Минска от огня в первой половине XIX столетия.....	184
<i>Анофранка Н. В.</i> Проблема падкідышаў у Мінску ў 30–50 гг. XIX ст.	217
<i>Шимукович С. Ф.</i> Уроженцы Минска в рядах научной элиты Российской империи	229
<i>Урублеўскі В. В.</i> Жыхары Мінска ў святле запісаў аб шлюбе метрычных кніг праваслаўных цэркваў за 1860–1865 гг.	240
<i>Крэньц М. А.</i> Кантрыбуцыйныя зборы з домаўладальнікаў г. Мінска ў 1863–1896 гг.	249
<i>Грибко И. Л.</i> Создание и деятельность Минской городской думы.....	259
<i>Маркович Л. Г.</i> Разработка проекта устройства Минской конки (1886–1888).....	269
<i>Зеленков В. И.</i> Имя на карте города: Иван Зданович и Дмитрий Козырев	275
<i>Сідаровіч В. С., Гаўрыленка Н. А.</i> Дэкаратыўныя расліны ў сядзібных дамах Мінска і Мінскай губерні (1890–1905)	289
<i>Ершова О. И. М. Я.</i> Фрумкина – революционерка и организатор народного образования	294
<i>Сакольчык А. Э.</i> 3 гісторыі дзейнасці «Рыцараў зялёнага поля» ў Мінску: некаторыя аспекты гарадскога побыту канца XIX ст.	304
<i>Рындін С. Н.</i> Иностранцы военнопленные Первой мировой войны в г. Минске	315

МІНСК – СТАЛІЦА БССР

<i>Сильванович С. А.</i> Польские вооруженные формирования в Минске в 1917–1918 гг.	320
<i>Латушкова Ю. П.</i> Неосуществленный проект выпуска бон города Минска 1918 г.: подготовка местной эмиссии или попытка создания национальной валюты?	330
<i>Грузицкий Ю. Л.</i> Минская окружная контора Народного банка РСФСР (1919–1920).....	340
<i>Бамбешка І. І.</i> Асобы Мінскага абласнога музея: Усевалад Дзмітрыеў.....	348
<i>Капліеў А. А.</i> Ахова здароўя насельніцтва Мінскай акругі Грамадзянскага ўпраўлення усходніх зямель ва ўмовах польскай акупацыі (1919–1920)	350
<i>Соловьянов А. П.</i> Социально-экономическое положение населения Минска в начале 1920-х гг.	361
<i>Пецюкевіч Т. У.</i> Развіццё прадпрыемстваў водазабеспячэння г. Мінска ў перыяд НЭПа	372
<i>Полетаева Н. И.</i> «Деловые люди» Минска в середине 1920-х гг.	375
<i>Бароўская В. М.</i> Дзейнасць Беларускага таварыства садзейнічання ахвярам інтэрвенцыі ў Мінску (1924–1925)	387
<i>Сацукевіч І. І.</i> Назвы прадмесцяў, слагод, урочышчаў, рабочых пасёлкаў, зялёных масіваў і раёнаў Мінска ў 1920–1930-я гг.	394
<i>Елизаров С. А.</i> Советский Минск: образование и развитие системы районного деления.....	403
<i>Барановский А. Л.</i> Неизвестные страницы истории Национальной библиотеки Беларуси: сотрудники учреждения (1922–1941).....	411
<i>Зеленков В. И.</i> Незаслуженно забытые имена: Алексей Усов и Иосиф Майстер	419
<i>Денисов А. В.</i> Минские адреса Алексантери Ахола-Вало. Финский художник в про- странстве белорусской столицы в 1924–1930 гг.	437
<i>Паўлава А. Я.</i> Матэрыялы выбітных мінчан, дзеячаў культуры Беларусі, у фондах Бела- рускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.....	450
<i>Тамковіч Ю. В.</i> «Асінстрой беларускай навукі»: універсітэцкія будоўлі 1920–1930-х гадоў ...	462
<i>Кошман В. И.</i> Археологические работы на территории охранной зоны историко-куль- турной ценности Республики Беларусь «Место захоронения военнопленных и мирных граждан – узников концентрационного лагеря “Дрозды”» в 2022 г.: основные результаты... ..	474
<i>Надтачаев В. Н.</i> Роль и место Главной полевой комендатуры 392 в организации кара- тельных акций против партизан и мирного населения	489
<i>Монзуль В. Ю.</i> Организация послевоенной жизни в общежитиях г. Минска по материа- лам Национального архива Республики Беларусь (июль 1944 – 1953).....	493

<i>Карпянкова М. Л.</i> Сталічна-рэпрэзентатыўныя матывы ў мастацкім вобразе пасляваеннай архітэктуры Мінска	503
<i>Сімакоў А. В.</i> Мінчане ў кантактах з індзейцамі: сустрэчы, перапіска.....	509

ТУРЫСТЫЧНЫ ПАТЭНЦЫЯЛ МІНСКА

<i>Казачкова Н. С.</i> Потенциал гастрономического туризма г. Минска	520
<i>Жукова О. Н.</i> История в лицах (Из опыта работы ГУ «Музей истории города Минска»).....	526
<i>Слесарава М. М., Зяноўка Я. С., Унучак А. У., Анофранка Н. В., Бакуновіч А. А., Латышэвіч Д. І., Тукай М. С., Максімаў У. У., Танюкевіч Д. П., Казлова М. А., Гецэвіч Ю. С.</i> Інтэрактыўныя гіды сталіцы Рэспублікі Беларусь.....	535

Навуковае выданне

**МІНСК І МІНЧАНЕ:
ДЗЕСЯЦЬ СТАГОДДЗЯЎ ГІСТОРЫІ**

да 955-годдзя горада

Зборнік навуковых артыкулаў

У к л а д а л ь н і к

Аляхновіч Рагнеда Анатольеўна

*На вокладцы змешчаны фотаздымак Е. Чапскага з сям'ёй,
а таксама фотаздымкі пярсцёнка і кубачка XVII–XVIII стст. з археалагічных раскопак
Інстытута гісторыі НАН Беларусі двара былога бернардзінскага манастыра
ў г. Мінску па вул. Кірыла і Мяфодзія, 6–8*

Рэдактар *Т. В. Лапцёнак*

Мастацкі рэдактар *У. У. Дамнянкоў*

Тэхнічны рэдактар *М. В. Савіцкая*

Камп'ютарная вёрстка *Л. І. Кудзерка*

Падпісана да друку 24.08.2023. Фармат 70×100¹/₁₆. Папера афсетная. Друк лічбавы.
Ум. друк. арк. 44,36. Ул.-выд. арк. 37,3. Тыраж 300 экз. Заказ 177.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецкі дом «Беларуская навука».
Пасведчанні аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка
друкаваных выданняў № 1/18 ад 02.08.2013, № 2/196 ад 05.04.2017.

Вул. Ф. Скарыны, 40, 220084, г. Мінск.